

Makt i lege-pasientforholdet

AVMAKT
i lege-pasientforholdet
?

Maktens avmakt

- Leger kan ikke *velge* om de vil ta ansvar eller ikke
  - bordet fanger
- Leger kan ikke *skape* tillit
  - de kan bare prøve å gjøre seg fortjent til den
- Leger kan ikke gi pasientene den erfaring og kunnskap de selv har
  - de må hver gang lære hvordan *pasienten* ser på situasjonen

Klinisk avmakt

- Sykdommen kan ikke helbredes
  - pasienten er kronisk syk
  - pasienten er døende
- Sykdommen kan ikke forståes
  - somatisering?
  - diffusitas?
  - psykiatri?
- Behandlingen virker ikke

Den normale uvitenheten

- Hvem er pasienten? Personlighet?
Ressurser? Nettverk? Livserfaringer?
- Hvorfor er pasienten her?
  - Årsak??
  - Formål??
- Hva er det pasienten håper, ønsker og frykter?
- Hvordan kan jeg best hjelpe denne personen?

De på skuldrene

- Klager noen til fylkeslegen?
- Tenk om avisene henger meg ut...
- Pasientforeninger
- Advokater
- Står det ikke noe i retningslinjene...?
- Hva mener helsetilsynet...?
- Hva mener sykepleierne, sekretærene, kollegene?

MAKT

- = “possession of control, authority or influence over others”

Webster's

- = “kapasiteter i personer og institusjoner som får folk til å gjøre ting de (sannsynligvis) ellers ikke ville ha gjort”

Sørhaug, 1997

- = “being able to implement one's agenda”

Ainsworth-Vaughn, 1999

HOLDER VI HVERANDRE?

Den enkelte har aldrig med et andet menneske at gøre uden at han holder noget af dets liv i sin hånd. Det kan være meget lidt, en forbigående stemning, en oplagthed, man får til at visne, eller som man vækker, en lede man uddyber eller hæver. Men det kan også være forferdende meget, så det simpelthen står til den enkelte, om den andens liv lykkes eller ej.

K. E. Løgstrup

Som lege har du makt:

- Du kan
  - fjerne fiskekroken, insidere hemorroiden
  - kurere meningitten, bestråle canceren
  - stille smerten, gipse armen
  - styrke hjertet, redde barnet
  - redde synet, redde håpet
  - lindre sorgen

Som lege har du makt:

- Du kan "lese" pasientens kropp
  - tolke tegn, forstå sunt og sykt
  - kjenne prognosen, kunngjøre dommen
  - utløse trygghet, håp, glede, angst

Som lege kan du:

- Legitimere fravær fra jobb
- Behandle med penger
  - sykmelding
  - stønader
  - erstatning
  - uførepensjon
- Definere avvik som sykdom
  - ikke synd
  - ikke ondskap
  - ikke kriminelt

Narkomani?

Selv mord?

Homofili?

Abort?

Sykdommers prestisje i Norge

Rang ifølge leger	Sykdom	Rang ifølge prekliniske studenter
1	Hjerteinfarkt	3
2	Leukemi	2
3	Hjernesvulst	1
35	Depressiv nevrose	35
37	Skrumplever	37
38	Fibromyalgi	35

Som lege har du makt:

- Du kan bryte kroppens tabuer
  - stikke, skjære, fjerne, penetrere, transplantere
  - blottleggelse av kjønnsorganer, berøring
  - samtale om det unevnelige (avføring, tarmgass, menstruasjon, skam, krenkelses)
  - narkose: fullstendig overgivelse av autonomi og kontroll

Du har makt til å

- Spørre om hva som helst
- Styre samtalen
- Bestemme om pasienten skal få komme til orde eller ikke
- Bestemme samtalens varighet
- Bestemme om pasienten vet sitt eget beste, eller ikke

Asymmetri i lege-pasientforholdet

- Hjelperen
  - sterk
  - trygg
  - rutinert

- Den trengende
  - syk, redd
  - blottstilt
  - usikker

- Den som vet og kan
- Den som bestemmer
- Hjemmebane
- Profesjonell
- Legitimert av stat og vitenskap

- Den som ikke vet
- Den som tar imot
- Gjesten
- Amatør
- Opptrer på egne vegne
- ”Takknemlig og ydmyk”

Institusjon - individ 1

Moderne organisasjoners enorme effektivitet i forhold til å kanalisere menneskelig energi i en definert retning gir dem et tilsvarende potensial for vold

Sørhaug, 1997

Institusjon - individ 2

Auschwitz er og blir det ekstreme eksemplet på “byråkratisk vold”, men det basale premisset om at man er et redskap for organisatoriske interesser og målsettinger - og dermed også for andre - åpner i alle slags organisasjoner store muligheter for krenkelser og andre voldsformer.

Sørhaug, 1997

MAKT
TILLIT
LEGEN ER EN
LEDER!

Vi er utleveret til hverandre

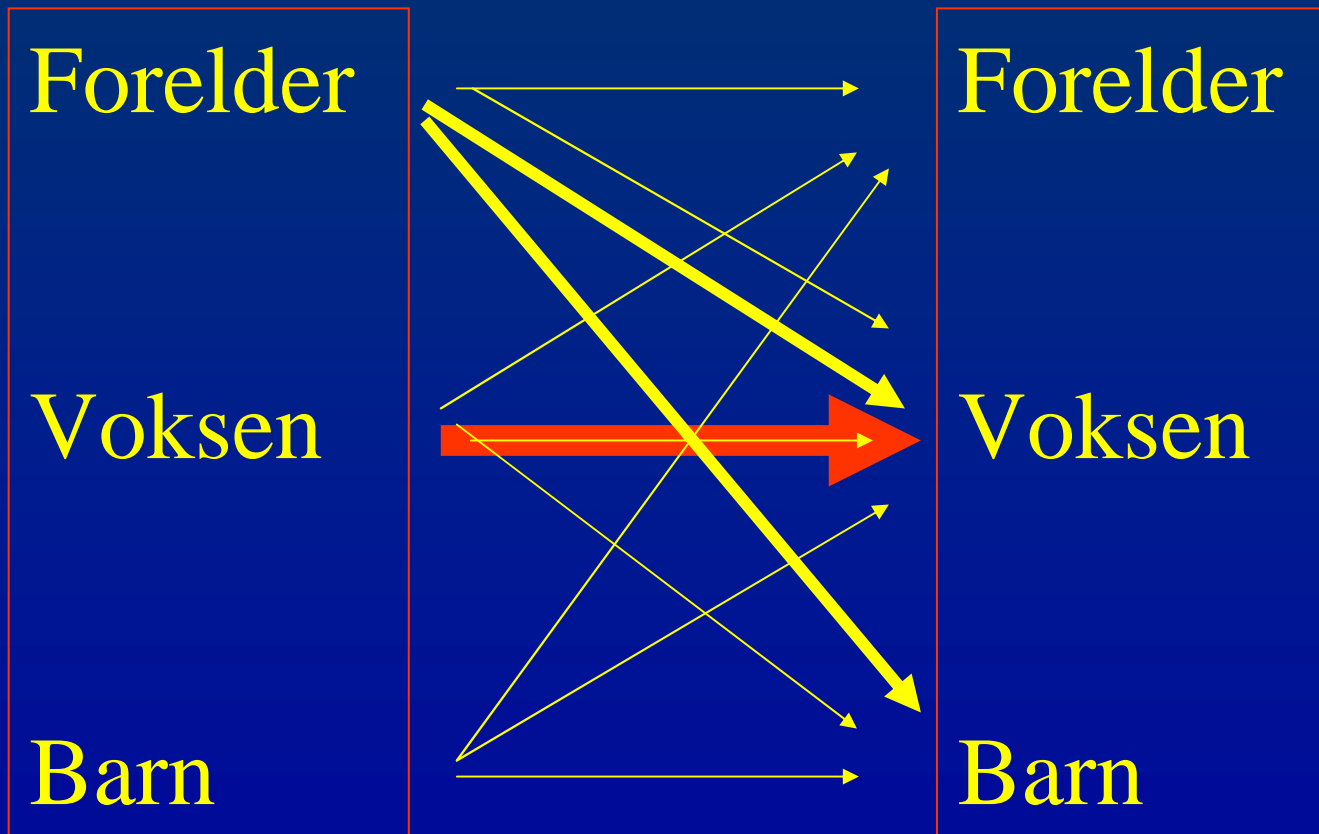
At vort liv med hinanden består i, at den ene er udleveret til den andre, betyder, at vore indbyrdes forhold altid er magtforhold. Den ene har mer eller mindre af den andens liv i sin magt.

K. E. Løgstrup

FORELDER - VOKSEN - BARN???

LEGE

PASIENT

Hvordan skal vi bruke makten?

Nærmere anvisninger på, hvordan den andens liv, der er udleveret een, skal ivaretages, gives ikke.

K. E. Løgstrup

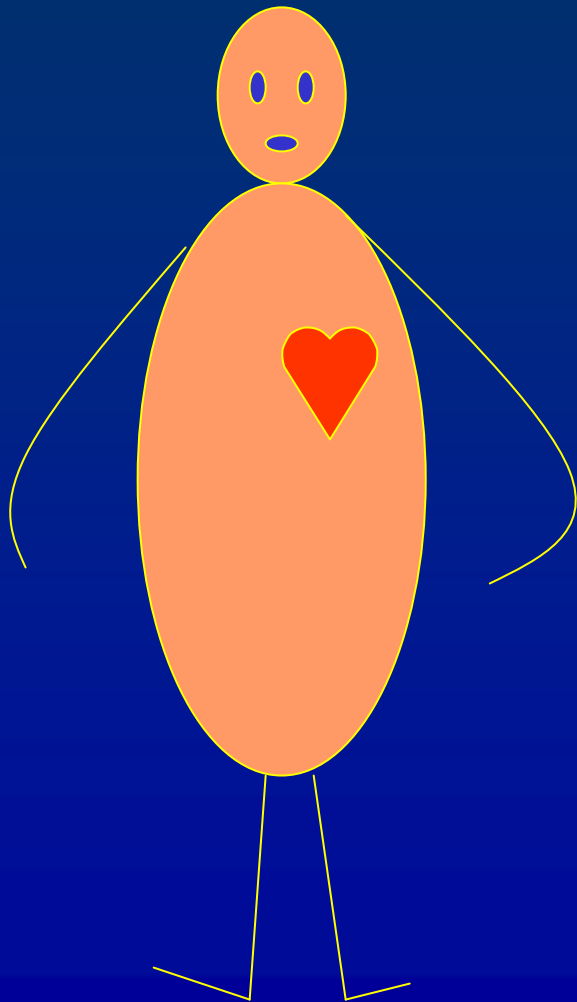
Hvem trenger oss?

- De syke (også de døende, krevende, utakknemlige)
- De elendige (alkoholikere, narkomane, pedofile ...)
- De svake (psyk. utviklingshemmete, asosiale, rare, avvikere, ynkelige, flyktninger)
- De ensomme (angst, depresjon, psykose, isolasjon, enker)

Vi må selv finne ut hvordan

“Vel er det med ord og gerninger, den anden skal tjenes, men med hvilke må den enkelte selv blive klar over fra situation til situation. Han er henvist til at få det at vide af sin egen uselvskhed og livsforståelse.”

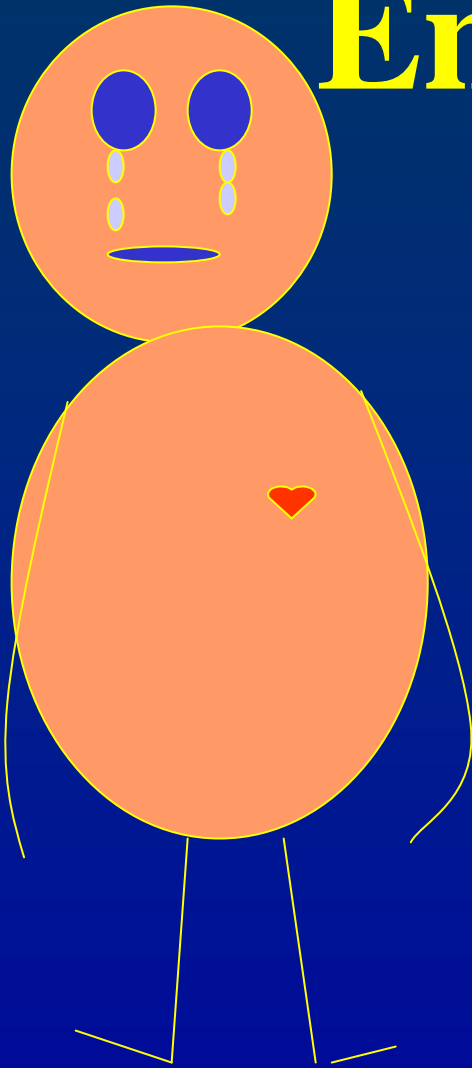
En pasient

- Mann 54 år, legevakt, kl. 21
- “Jeg tror blodtrykket er litt høyt”
- “*Jaså!*”
- Måler BT: 250/125
- “Jeg jobber en god del” “*U-umm?*”
- “Ja, ca. 100 timer i uken. Mye ansvar.”
- “Men jeg er i god form. Har løpt 97 maratoner de siste ti årene!”
- ??????????????????

En annen pasient

- Mann 48 år.
- “Jeg føler meg litt utslått”
- “Å?”
- Tillitsvalgt i LO, underslag, oppdaget. Tok inn på hotell, med whisky og tapetkniv, ville dø i badekaret. Gift, to døtre 6 og 11 år.
- Skam, fornedrelse, sosial utstøting
- Fremtid?
- Legen kan ????????????????????